

Toda že moment, da je sprednj del statuete fragmentiran in nato dopolnjen, zavrača tudi dosedanje naziranje, da je bila namreč statueta v svojem spodnjem delu izdelana zvončasto. S tem pa seveda odpade tudi njena povezava s statuetami tipa ključevškega idola.

J. Korošec

Zdenko Vinski: Starohrvatske naušnice u Arheološkom muzeju u Zagrebu (Starohrvatska prosvjeta, III. serija, svezak I, Zagreb 1949, str. 22—37, tab. I.—IX.).

Ena od značilnosti nakita dalmatinsko-hrvatske kulturne skupine je izredna priljubljenost uhanov z jagodami. Že Karaman je v svojih delih in razpravah vedno poudarjal uhane te vrste. Da bi deloma izpopolnil, deloma pa seznanil znanstvene kroge z novimi uhani te vrste, je avtor zbral in objavil v zgornji razpravi gradivo, ki je v Arheološkem muzeju v Zagrebu. Pri tem se ni držal le okvira dalmatinske kulturne skupine, temveč je vzel v poštev tudi identično in sorodno gradivo, ki se je našlo izven ožjih meja te skupine. Pri svoji obravnavi je pa izpustil druge vrste nakita, kot so obsečni obročki in podobni predmeti, prav tako pa tudi vse lite objekte. Cilj mu je bil le, da poda sliko razširjenosti uhanov z jagodami, ki so izdelani v tehniki tolčenja in filigrana in so shranjeni v Arheološkem muzeju v Zagrebu.

Po opisu objektov podaja avtor tudi nekaj sklepov. Tako deli uhane z jagodami tipološko na 4 tipe, predvsem po številu jagod. Pri tehnični izdelavi filigrana razlikuje avtor dve skupini, od katerih je ena vrsta aplicirana na podlago, druga pa ima predmet izdelan v filigranu brez podlage. Glede na datacijo in tudi glede na večino sklepov se avtor popolnoma sklada z naziranjem Lj. Karamana, včasih z manjšimi razlikami. Uhane, ki jih je objavil, datira avtor v glavnem v IX. in X. stoletje, medtem ko pripadajo nekateri tudi kasnejšemu času vse do XV. stoletja. Avtor meni, da so nastali takšni uhani pod bizantinskim vplivom.

Na temelju vseh svojih preudarkov avtor sklepa tudi, da bo potrebno izpopolniti Karamanovo tezo in da takšni uhani niso bili le na prostoru med Zrmanjo in Cetino doma, temveč tudi izven teh meja. V dodatku navaja avtor nekatere tuje in zgodnejše uhane, kakor one iz Teb v Grčiji, Italiji, Kyme v Mali Aziji in Tarrosu v Sardiniji. Ti so različno datirani od VII.—VI. stoletja pred n. e., pa do I. stoletja n. e. Tako dajejo končno ti uhani avtorju novo pobudo, da izvor uhanov z jagodami, ki so jih uporabljali Slovani, ne vidi več v Bizancu, temveč v antičnem zlatarstvu.

Popolnoma upravičeno je mnenje avtorjevo, da so obstojali podobni uhani že davno pred n. e., vendar moramo tu razlikovati dva momenta: izvor takih uhanov sploh in pa izvor, od koder so jih Slovani mogli sprejeti. Za nas je trenutno mnogo pomembnejše drugo vprašanje. Tukaj pa prihajata bolj v poštev Bizanc ali Orient. Direktnega prenosa iz antike k Slovanom že zaradi velike časovne razlike nikakor ne moremo pričakovati. Že v črnomorski zlatarski industriji ob selitvi narodov takšni uhani povsem manjkajo. Znani pa niso niti v martinovski kulturni skupini. Seveda bi pa slika bila povsem drugačna, ako bi bilo mogoče ustvariti neko časovno

kontinuiteto med I. in X. stoletjem. Seveda ta kontinuiteta verjetno tudi obstoja, toda ne pri Slovanih, temveč tam, od koder so Slovani dobili neposredno pobudo za izdelovanje takšnih objektov. Ker pa tudi takšni obstojajo, bo prva naloga ugotoviti, od kod so bili importirani. Tako bomo pa dobili čvrst temelj, kje naj iščemo njih prejšnji izvor.

J. Korošec

Jovan Kovačević: Prilozi rešavanju postanka i razvoja južnoslovenskog zlatarstva i zlatarskih proizvoda u ranom srednjem veku (Istoriski glasnik, Organ Istoriskog društva NR Srbije, 3—4, 1950, str. 3—84, tekst s francoskim povzetkom 49—50, risbe 51—84).

Vprašanje pojava in razvoja zlatarstva v zgodnjem srednjem veku v Jugoslaviji je med najbolj zanimivimi in doslej se ga je vsaj mimogrede, bodisi neposredno ali pa posredno, dotaknilo že večje število delavcev na polju staroslovanske arheologije. Sedaj je ponovno načel to pomembno vprašanje avtor v zgornji razpravi, ki je vsebinsko razdeljena na nekaj delov. V »uvodu« precej obširno razpravlja o terminologiji, omejuje se pa le na uporabo terminov »starohrvatski in starosrbski«, ki so se udomačili v naši literaturi. Končni sklep avtorja v tem vprašanju je: predmeti materialne kulture, ki bi se mogli imenovati »staro ali pa »proto« hrvatski, srbski, itd. morajo biti starejši od definitivne razčlenitve družbe na razrede, dalje morajo biti razširjeni samo na teritoriju, na katerem živi eno plemo in morajo biti izdelani od pripadnikov plemena, na čigar področju so se našli. V I. oddelku prehaja avtor na vprašanje nastanka zlatarske obrti. Na temelju pisanih virov in mnenja raznih avtorjev prehaja avtor razprave nato k polemiki s Karamanom, kjer skuša pobijati Karamanovo naziranje, ki je postavil začetke zlatarstva v IX.—X. stoletje, medtem ko se avtor sam sklada z naziranjem Račkega in Niederla. V zvezi s tem prehaja avtor tudi na vprašanje pripadnosti keszthelyske kulturne skupine, ki jo pripisuje v glavnem Avarom (str. 8). V tem oddelku se dotika avtor tudi vprašanja zveze med ilirsko in slovansko kulturo v Jugoslaviji, kjer navaja celo vrsto baje sorodnih momentov(?). Iz vsega bi bilo možno napraviti sklep, ki ga tu avtor ni jasno formuliral. Tako: da imajo mnogi slovanski objekti svoj izvor v ilirski kulturi VI.—IV. stoletja pred n. e. Zlatarska obrt pri Južnih Slovanih začenja šele po X. stoletju, prej pa moramo vse take objekte pripisati domači delavnosti. Keszthelysko kulturno skupino moramo pripisati Avarom, čeprav so posamezne objekte lahko uporabljali tudi Slovani. To bi utegnili biti vsi glavni sklepi, kar jih je mogoče izluščiti iz dokaj nesrečno povezanih posameznih odstavkov, kjer avtor od avaroslovanske kulture prehaja na ilirsko, takoj pa zopet na XI. stoletje itd. V II. oddelku prinaša avtor kataloški popis lokalitet in predmetov, vendar se je omejil le na objekte dalmatinske kulturne skupine in njih razširjenost tudi izven ožjih meja Dalmacije, medtem ko za uhan z jagodami prinaša tudi lokalitete v Rusiji, Srednji Evropi itd. Uhan z jagodami mu je v vsem tem oddelku tudi glavni objekt, zaradi česar poleg uhana z rozetami prinaša ves njegov popis, medtem ko mu služijo drugi objekti samo včasih mimogrede za datacijo.